

לעשן סיגריאות, למי שרגיל לעשן, ולא חיישינן שעל ידי זה יפיג טעם המצה^ח). אבל אסור לשתות יין או שאר משקים המשכרים אחר האפיקומן, (חזון מכוס שלישי ורביעי שאחר ברכת המזון, שהם מתקנת חכמים).

יא. נכון לומר דברי תורה על השלחן, וללמוד משניות פסחים. דבר בעתו מה טוב. אולם כשתרדמה נופלת על המסובין, טוב יותר להודרו, לגמור את ההלל. לזכות את הרבים.

ברך

א. ישול ידיו למים אחרונים. ויברך ברכת המזון על הכוס, וצריך לשטוף הכוס ולהדיחו, ואפילו הוא נקי. (רש"ל סימן פח. והאחרונים). ומקבלו בשתי ידיו, וכשמתחיל לברך נוטלו בידו הימנית, בלתי סיוע ידו השמאלית, ויגביהנו מעל השלחן טפה, ונותן בו עיניו שלא יסיח דעתו. (שלחן ערוך סימן קפג ס"ד).

ונראה שצריך כל אחד מן המסובים לקחת כוסו ביד ימינו בעת ברכת המזון. וכן צריכים להזהר בכל הדברים שטעון הכוס^א).

ובענין שתיית כוס חמישי על הלל הגדול, עיין מה שכתבנו בשו"ת חזון עובדיה (שם עמוד תתע). וכמה שכתבנו בספר מאור ישראל (פסחים קיח). ד"ה תנו רבנן.

ח) הנה בפסח מעובין (אות שמח) כתב, שאפילו מי שמעשן ביום טוב שומר נפשו ירחק ממנו אחר אכילת אפיקומן. וכן בתשובת הכנסת הגדולה כתב לאסור והובא בברכי יוסף שם. ועיין בשערי תשובה (סוף סימן תקיא) שכתב שנהג להתמיר בזה משום הפת מעם המצה. וכן הוא בשו"ת תרשיש שהם (חלק או"ח סימן כ). ועיין בשו"ת חקקי לב (חלק יו"ד סימן מג, דף סב ע"א) שהובא שם מחלוקת במנהג עירם בזה. ע"ש. ומכל מקום העיקר לדינא להקל, וכמו שכתב בספר מאורי אור (עוד למעד דף לא ע"א). ועיין בספר חיים לראש (דף עז ע"ב, ודף קו ע"ב). ואכמ"ל.

א) נראה שצריכים כל המסובים לאחז הכוסות ביד ימינם, בעת ברכת המזון. (בלי סיוע יד

לשתותו עם סוכר. וכן דעת הגאון הצדיק בעל דעת קדושים. ע"ש. וכן פסק בשו"ת תשורת שי (סימן שסז). וכן כתב בספר תורת חיים סופר (סימן פט ס"ק יא), ושכן עמא דבר. וכן כתב בספר שלחן מלכים (דף רג ע"א). וכן כתב הרה"ג ר' רפאל אהרן בן שמעון בספר נהר מצרים, והעיד שכן פשט המנהג להקל גם בירושלים ת"ו, כי הרגיל בשתיית הקפה לא תתיישב דעתו מבלי זה, והצוקר אינו אלא למתק מרירותו. ע"ש. וכ"כ הרה"ג ר' אליהו חזן בספר נוה שלום (הל' תפלה אות יב), וכן כתב בספר ילקוט הגרשוני אורח חיים (חלק א בקונט' אחרון דף מז ע"ב) שהמנהג להתיר. ועוד. ואם כן אף כאן שהותר לשתות הקפה לאחר הסדר, לפי דעת רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים, מה מקום לחומרא זו להתנות שתיית הקפה שתהיה בלי סוכר, ועל מה אדניה הוטבעו, והרי מכיון שאנו סומכים על הפוסקים להתיר משקים שאינם משכרים אחר אפיקומן, שאנו סומכים על דעה זו, גם בקפה עם סוכר יש להתיר.

ב. אין צורך לחזור אחר זימון לברכת המזון של ליל הסדר יותר משאר ימות השנה⁽²⁾.

לדנא, דהתם אף גדול הבית אינו אוהו הכוס בידו, כיון שהתגדה ארוכה מארש מדה ואינה מדה להמריחו כל כך באחיזת הכוס. בר מן דין, הא בעינן לחם עוני שעונים עליו דברים הרבה, וצריך להיות הפת מגולה, לקרוא עליו את הקריאה של התגדה. ואם יאחו כוסו בידו צריך לכסות הפת, שלא יראה הפת בשתו. וכמו שכתב הבית יוסף שצריך לעשות כן כשנוטל הכוס בידו כשאומר לפיכך אנו חייבים וכו'. וכן פסק הרמ"א (סוף סימן תעג). על כן לא הצריכו לעשות כן. ואדרבה נילף מהלל שצריך לאחוז בידו. (ועיין מה שכתב בשו"ר מטהרה שם. ולקמן בדיני הלל אות א). ועיין ב"ח (סימן קפב), ושו"ת חכם צבי (סימן קסח).

ב) ראיתי בספר המועדים בהלכה (צד רע"ה), שהביא דברי הגאון הנצי"ב באמרי שפר שכתב, שגם לברכת המזון צריך לחזור אחר זימון, (ולא רק בשביל ההלל, שהקורא אומר לשנים הודו. סימן תעט). ומביא ראיה לזה מפסחים (קז:), מזוג לו כוס שלישי מברך על מזונו. ובגמ', שמע מינה ברכת המזון מעונה כוס. ארבע כסי תקינו רבנן, כל חד וחד נעביד ביה מצוה. וקשה להסלקא דעתין, הא אפילו לעני שבישראל אין פותחים מארבע כוסות, והרי בכל השנה אין נותנים יין לעני לכוס של ברכה. אלא ודאי שבכל השנה יוכל לאכול ביחידות, אבל בפסח, מצוה לאכול בזימון. ע"כ. וכעת אין הספר תחת ידי. אך לדין יש תשובה. שהרי כתבו התוס' (פסחים קה: ד"ה שמע מינה ברכה מעונה כוס, דברכת המזון אפילו ביחיד מעונה כוס (וכ"כ רשב"ם, ושכן משמע במדרש שוחר טוב, וכן הוכיח מהר"ר יחיאל וכו'). ושכן משמע לקמן (קז:), שמע מינה ברכת המזון

שמאל. תע' בש"ע סי' קפג סעיף ד). [וצ"ע אם צריכים גם הם להגביהו מפה מן השלחן, או דילמא כיון שהטעם להגביהו כתב הטור (סימן קפג), שהוא כדי שיהא נראה לכל המסובין ויסתכלו בו. מה שאין כן בליל פסח שלכל אחד מן המסובים יש כוס]. וראיתי בשו"ר מטהרה (מערכת פ אות טו) שכתב שאין צורך באחיזת הכוס ביד המסובין, רק הגדול שבבית שמברך ברכת המזון והזימון יאחו הכוס, כמו בשאר ימות השנה. וחייבו בזה חז"ל בלילה הזאת כשאר ימות השנה. ומינה בדליכא חיוב בשאר ימות השנה, כמו כן בלילה הזאת, והרי הוא כאומר הגדה שאין צריך לאחוז הכוס בידו. ע"ש. ולפענ"ד כיון שרבותינו חייבו לכל אחד ואחד בארבע כוסות, וקבעו כוס שלישי על ברכת המזון, צריך כל אחד לקחת כוסו בידו. וכשם שצריכים להזהר כל בני הבית שלא יהיה כוסם פגום, כמו שכתבו התוס' (פסחים צט: ד"ה לא יפתחו. אף על פי שבשאר ימות השנה אף שיש כוס לכל אחד ואחד בקידוש או בברכת המזון, מותר שיהיה ביד המסובין הכוס פגום. אלא שצריך למוזג אותם מכוס של ברכה שאינו פגום לפני שתייתם כדי שישתו מכוס שאינו פגום. וכמו שכתבו בתוס' שם (קו:), ובברכות (מו: ע"ש. וה"ה לענין זה. שכיון שמחמירים להצריך כוס לכל אחד ואחד, (עיין תוס' צט: הנ"ל). צריך להזהר בכל הדברים שטעון הכוס. וכן לענין ליטול בידו שכן הדין לכל המסובין, וכן מתבאר בשו"ת משנת רבי אליעזר חלק ב (ס"ס מוב). ע"ש. ועיין מה שכתבנו בשו"ת חזון עובדיה (בסימן מח).

ומה שכתב שהרי הוא כאומר הגדה, שאין צריך לאחוז הכוס בידו. לא דמיא כי עובלא